

Cezar Paul-Bădescu

VISSZATÉRÉSKOR
(*LA ÎNTOARCERE*)

A mikor kicsi voltam, nem úgy, mint most, elég sok időt töltöttem odakint, a szabadban, játszottam, s nem is mentem be a lakásba, amíg anyu fel nem húzta magát, mert belefáradt abba, minden egyes alkalommal, hogy utánam kiáltozzon az ablakból. Legtöbbször viszont nem a játszás vagy a többi gyermek kedvéért késlekedtem a tömbház előtt. Visszahúzódó kisfiú voltam, minden ragadványnév céltáblája. Nem ok nélkül: kövér voltam, az egyetlen ilyen azok között, akik még kijártak játszani. Könnyedén érthető, hogy nem barátkozott velem senki, ritkán fogadtak be a játékaikba, akkor is inkább megtúrtek maguk között. Máskor csak üldögéltem a szélen, néztem őket.

Annak oka tehát, hogy süketnek tetettem magam anyu kitartó hívogatásával szemben, teljesen más volt. Sohasem gyanította, hogy ami engem távol tart otthonomtól, az éppen az, ami elválaszt bennünket egymástól: a lépcsőház. Onnantól fogva, hogy beléptem abba a hűvös légtérbe, ahol a lakásajtók fegyelmezett rendben sorakoztak, a felfelé, a negyedik, utolsó emeletig, a lakásunkig vezető út kész kaland volt számomra, annak a néhány gonosz emeletnek tulajdoníthatóan, amelyeken át kellett vágnom. A földszint nem okozott fejtörést, bár mindig sötét volt, és ott volt annak a sokgyermekes, ádáz gépkocsivezető nőnek az ajtója is, de más olyan családoké is, ahonnan folyton veszekedés szűrődött ki. Ugyancsak a földszinten lakott Popescu úr is, egy hórihorgas, satnya fickó, nőiesen törékeny, aki csodamód tudott ostáblázni, amikor a padra letelepedve játszott Gulescu úrral, de aki rendszeresen és állatian megrozsolta a feleségét – ahogy az anyéim mesélték.

A kínom akkor kezdődött, amikor az első sor lépcsőn túljutottam, és felértem az első emeletre. Ott lakott egy szőke nő, harminc körüli, akinek nemrég halt meg a férje. Hasonlított anyura, aki szintén szőke volt. Az a nő és a férje kevéssel azelőtt költöztek a tömbházunkba, és épp csak berendezkedtek, a férfi meg is halt, úgyhogy nem is ismerhettem életében. Holtan láttam ugyan, de eltorzultan, felkötött

állal, fehér kendőt húztak át az ajka alatt és bogoztak meg a feje búbjánál, és – legalábbis úgy tűnt nekem egy pillanatra, amennyi ideig ránéztem, ahogy hozzák ki az ajtón – kilógó nyelvvel. A temetés napján az egész tömbházban, de még a közvetlen környékén is lakkozott deszka és gyertyák szagát lehetett érezni – minden bizonnyal ez a koporsóillat. Az illető nap elteltével a szag visszavonult az első emeletre, megmaradt ott.

Az özvegy nagyon elegánsan viselkedett, a gyász pedig, szóke lévén, erősen jól állt neki – állapítom meg most, utólag. Akkoriban, érthető módon, nem figyeltem ilyen részletekre. Mindahányszor elhaladtam az ajtója előtt, a lehető legnagyobb távolságot tartottam attól, és amennyire bírtam, meggyorsítottam a lépteimet. Egy alkalommal azonban, rémületemre, járhattam a lakásában. Tél volt, hóembert gyúrtam. Úgy adódott, hogy pontosan az ablaka alatt. Nem húztam kesztyűt, és a kezem zsibbadtan sajgott, annyira lefagyott. Adott ponton megvágtam magam a hóban rejtőző üvegcséréppel, és nagyon kezdett folyni a vérem. Akkor hallottam meg a hangját. Végignézte az egészet, engem, az ablakból, és szólított, menjek be hozzá, kötözze be a sebem. Bementem, mert szégyelltem elszaladni. Különös módon babusgatott, ahogyan addig senkitől nem tapasztaltam. Előbb kiszívta a sebem, köpött egyet, aztán megcsókolta megvágott ujjamat, majd sorban a többit, a tenyeremet és a csuklómát. Mindezt úgy, hogy mellettem térdelt, haja ráhullt karomra, befedte. Utána szétbontott egy Kent cigarettát, és dohányt szórt a sebre. Egy másik szálát végighúzott az orrom alatt, és azt mondta, legyen nyugodt, mert igen jó dohány. Aztán bekötözte az ujjam. Amikor kiléptem a lakásából, úgy éreztem, rohanom kellene. Nem tehettem meg, mert hosszan nézett utánam a küszöbről. Csak amikor végre kiértem a tömbházból, akkor voltam képes letépni ujjamról a kötést, és megmosni a kezem, hosszan, hóval, ijedten, hogy az a rettenetes méreg, a dohány rengeteg rosszat okozhat nekem, ki tudja, akár meg is ölhet.

Annak ellenére, hogy ilyen volt az első emelet, nem borzasztott el annyira, mint a második. Ott, a tizenkettes lakrészben, rögtön balra, ahogy felérünk a lépcsőn, egy lány lakott, nagyjából egy évvel kisebb nálam, és bolond volt. Az apja, egy hallgató férfi, folyton széles, fekete, kigombolt felöltőben járt. Nagy léptekkel haladt, amikor elindult, a légáramlat kidagasztotta a felöltőjét, ettől palástra hasonlított. Gumi sárcipőt viselt, és gyakran köpködött az utcán. A hibbant lány anyja

nemigen jött elő a lakásból. Mesélte anyum, hogy a lánynak valami különleges, méregdrága injekciókat adnak be. Nem tudom, miért, de biztosra vettem, hogy a második emeleti, nehéz és kitartó szag, amely az ajtójuktól eredt, majd enyhült, ahogy távolodtunk onnan, az injekciónak tulajdonítható. Minden alkalommal, amikor felértem a másodikra, visszatartottam a lélegzetem, és szaladni kezdtem, már a lépcsőkön. Majdnem soha nem sikerült eljutnom így a következő emeletig, így az lett belőle végül, hogy teleszipantottam a tüdőmet azzal a levegővel, amely kétségkívül engem is bolonddá fog tenni.

Hát ha az injekciók a bolondság ellen vannak, akkor tiszta ügy, hogy a szaguknak is, annak a szagnak köze van az örülethez.

A bolond lány rövidhajú volt, szösze és kékszemű, és amikor a tömbház előtt voltunk, cseppet sem féltém tőle. Érdekes módon odakint nem volt olyan szaga, pedig úgy képzeltem, hogy azok az injekciók idővel fejtik ki a hatásukat, tehát hosszabban tartózkodnak benne. A gyermekek (inkább a fiúk, de néhány merészebb lány is) rendre arra buzdították, hogy húzza le a bugyiját, ő pedig szempillantás alatt, mosolyogva engedelmeskedett. Szépecske volt, a nézése viszont furcsa: valahogy oldalról pillantott az emberre. Én restelltem – a járókelők miatt, akik észrevehették volna –, hogy megkérjem, mutassa meg nekem is, pedig erősen szerettem volna, ha megteszi. Egyetlen alkalommal embereltem meg magam, hátrahívtam a tömbház mögé, és kértem, tegye meg. Pechemre, a tömbházunk hátsó fele szemben volt egy másiknak a bejáratával, és szegényke még le se húzhatta rendesen a bugyiját, amikor egy néni a szemközti tömbházból már el is kezdett kiabálni rám, hogy szégyentelen vagyok, és hagyjam békén a kislányt. Elrohantam, nem sikerült látnom semmit. És nem sikerült egy kis idő múlva sem, amikor, remélve, hogy a néni nincs már az ablakban, visszamentem. A bolond lány ugyanott álldogált, térdig letolt bugyival, de a néni is ott volt az ablakban még mindig, s amint meglátott, újból rám mondott kígyót-békát.

A harmadik emeletre érve mindig lassítottam. Megpihentem egy kicsit, miután a nehezén túljutottam. A harmadikon, pontosan alattunk, Văduva asszony lakott, egy eléggé idős néni, akivel nagymamám remekül szót értett, ahányszor csak találkoztak, mindig hosszan elbeszélgettek, a nagy rendszerint kikérdezte őt, hogy még milyen gyógyszereket szed, és milyen orvosoknál járt újabban. Fogalmam

sincs, miért, de nagyanyám „anyatárs”-nak szólította. Nem ismertem ezt a szót, de az „avatás”-hoz hasonlóan hallottam. Néha szinte biztos voltam abban, hogy így szólítja: avatás. Ezek után szinte természetes, hogy a harmadik emeleten majdnem mindig ünnepélyes gyertyailatot éreztem. Minden okés is volt, egészen addig, amíg meghalt a néni férje, ő pedig nagy fekete szalagcsokrot erősített az ajtója fölé. Nem láttam holtan az urát, mert valamelyik kórházban lehelte ki a lelkét, és már nem is hozták haza, ennek ellenére, attól fogva a gyertyaillat fojtóvá vált számomra.

A negyedik emeleten csend volt, néha-néha még hallatszott Golescu úr hangja, amint az ablakból Mihăiță után kiáltozik, a fény pedig, amely átszűrődött a kifelé néző lépcsőházablak zöld üvegén, nyugalmas hangulattal vont be a dolgokat, mintha víz alatti világ lenne. Anyu várt, nyitott ajtóval, én pedig, nyilván, nagyon örültem, amikor megláttam. A verés, amely várt rám odabent, miután átlépek a küszöböt, most már az élet naposabb oldalához tartozott.

A VERÉSRŐL

Apu ritkán vert el. Szokása volt, hogy néha nyakonvágott, de a nadrágszíjat csak rendkívüli esetekben vette elő. A tarkómra kapott ütéstől elszédültem, és anyu ilyenkor mindig odaszólt apunak, hogy ne a fejem üsse, hanem a fenekem. Utóbbi viszont, apu értelmezésében, a nadrágszík területe volt, és, amint mondtam, ez a találkozás csak alkalomszerűen következett be. Úgyhogy ő továbbra is a tarkómat részesítette előnyben.

Anyu viszont találékonyabb volt. Azért is, mert ő gyakrabban páholt el, ezért jobban kellett foglalkoztatnia a képzelőerejét ez ügyben. Azzal ütött, ami épp keze ügyében volt a megfelelő pillanatokban: esőernyővel, szőnyegporolóval, lábossal, esetleg, egész egyszerűen, vesszővel vagy bottal – olyankor, amikor épp kint voltunk a természetben. Volt neki is kedvelt eszköze: a teniszütő, amelyet a legjobb helyre tett a kamrában, hogy szükség esetén azonnal elő tudja venni. Tulajdonképpen egy egész teniszütőkészlet volt ez, benne sárga, piros, narancssárga darabokkal, mindegyik igen jól sikerült műanyag-utánzat. Egyetlen hiányosságuk volt: olykor eltörtek (apró kellemetlenségnek bizonyult ez csupán, mert az eltörtet azonnal ki lehetett cserélni, egy másik színűre). Viszont volt egy kétségtelen jó tulajdonságuk is: rokonszenves

mintát hagytak a bőrön, kockásat, az úgynevezett húrozat miatt. Ennek a mintának csupán esztétikai szerepe volt, nem fájt nagyon. Egyébként is az enyéim soha nem vertek el úgy, ahogyan Svetlana mesélte, hogy az apukája szokta őt, nadrágszíjjal a fenekét, annyira, hogy utána napokig nem tudott székre ülni...

Ami engem illet, otthon verekedtem olykor, a húgommal. Ilyenkor, természetesen, én is pofozkodtam. Volt egy hosszabb időszak, amikor a szüleim szolgálatban voltak, s mi magunkra maradtunk a lakásban. Naponta verekedtünk. Mint a güzük (tényleg, a güzük hogyan verekedhetnek?), ütöttem én is, ütött ő is. Bár kisebb volt, az ütései egyáltalán nem bizonyultak elhanyagolhatóknak. Teljesen odavolt azért, hogy hanyatt feküdjön az ágyon vagy a fotelen, és rúgkapáljon felém. Néha telibe kapott, gyomorszájon vagy éppen a lábam között – és olyankor nem érdekelt már semmi, az se, hogy idősebb vagyok, az pedig végképp nem, hogy lány. Nyilván, végül ő volt az mindig, aki elkezdett sírni.

A húgommal folytatott küzdelmeim ritkán jutottak szüleim tudtára. Egyszer aztán rájöttek, akkor, amikor a húgom, dühében, hogy nem tudott lebirkózni, lassan, kitartóan, beharapta az ajkát a tükör előtt, amíg kiserkent a vér. Hogy aztán, amikor anyu hazaért, azzal álljon elő neki, hogy megütöttem (mintha hülye lennék, hogy az arcát üssem, és ezzel nyomot hagyjak!). Anyu bevette a bogot, és elégtételt szolgáltatott a húgomnak azzal, hogy elpáholt engem úgy, ahogyan neki nem sikerült. Egy másik alkalommal, amikor húgom egy éles ollót dobott utánam, ami az ajtófélfába fúródott, legfőképp nem őt szidta össze, hanem mindketten megkaptuk a magunkét, hiszen, így mondta, oda jutunk a saját házukban, hogy kiszedjük egymás szemét is (kérdem én, még mit?). „Egyébként is tőled nem ezt várom el, mert te vagy a nagyobb!”

Nem akarok azonban az áldozat szerepében tetszelegni. A húgom megkapta, ami járt neki, amikor magunkra maradtunk – mi az, hogy..., kamatostól is! Elvégre öt év a különbség köztünk!

Az iskolában ritkán verekedtem. Az elemi osztályokban mindenki félt tőlem, pedig nem hiszem, hogy valamelyiküknek is elláttam volna a baját – hírneveimet nem ebből, hanem a más osztályok „bandáival” való küzdelmekből nyertem. Aztán ötödik osztálytól más iskolába kerültem. Ott az új osztálytársak visszahúzódnak láttak, és lassan, de biztosan elkezdtek rendszeresen szívatni. Ez addig tartott, amíg

orrvérzésig helyben nem hagytam az osztály legmenőbb srácát. Emlékszem, a tornaterem öltözőjében voltunk, és miközben vetkőztem, valami kiesett a zsebemből, már nem tudom, mi. Mintha valamilyen golyók lettek volna vagy aprópénz, tény, hogy gurultak, és az a srác adott ponton rájuk lépett. Elsőre segítőkész gesztusnak tűnt, csakhogy aztán rajtuk hagyta a lábfejét, amikor próbáltam volna összeszedni. Rászóltam, hogy adja vissza, amire azt felelte – most is fülemben cseng –, hogy: „S mi van, ha nem akarózik nekem?” Én kitartottam kérésem mellett, ő megismételte, amit mondott. Harmadszorra úgy döntött, megerősíti szavait egy seggberúgással – de valahogy oldalról talált el. A következő pillanatban behúztam neki egyet, az elsőt. A srác összezavarodott, inkább az elképedéstől, mint az ütés hatásától. Felém lépett, hogy visszavágjon, de én egy testcsellel, amit az unokatesómmal gyakoroltam, elhajoltam, és odasóztam neki egyet telibe. Nem jött, hogy elhiggye. Újból rámmozdult, hogy megüssön, de én bevettem ugyanazt a testcselt, és kapott tőlem még egy isteneset. Az eset következménye az lett, amit mondtam: orrvérzés. Illetve az, hogy nyolcadikos koromig nem verekedtem többé, mert senki sem mert felbosszantani.

A középiskolában úgy igazándiból csak egyvalakivel verekedtem, azt hiszem, Stannal. Az ő orrát is bevertem, de vele ez azért bonyolultabban ment.

Akkoriban történt az is, hogy elkezdtem karatézni – de nem tartott sokáig. Egyik ilyen edzésen kaptam életemben a legkeményebb ütéset. Az egyik haverommal, Preotu'-val (jelentése: pap – ford. megj.) jártam oda, az edzéseket pontosan annak a középiskolának a tornatermében tartották, amelynek a diákjai voltunk (nyáron viszont a szabadban, a Trivale erdőben). A sensei neve Valeca volt, feketeöves és nem tudom, hány dan-os, örülnek tartották, mert voltak esetek, amikor kórházba juttatta a tanítványait. Az elve rém egyszerű volt: ha tévedtél, húzhattad el a csikot. Az edzések nagyon kemények voltak, sokan bedobták a törülközőt. S ez volt az a pillanat, amikor húzhatták el a csikot. Egyik alkalommal az erdőben voltunk épp, és küzdőállásban meneteltünk, mindenki egy másikkal a hátán. Hajlított térddel, lassan, minél lassabban. Kimerültek voltunk már, sok kilométernyi szaladás, több száz fekvőtámasz és számolhatatlan hasizom-gyakorlat után. A sensei *ránkszámolt, nyilván, japánul*: ics, ni, szán, si. Én Preotu' hátán voltam,

neki pedig már reszketett a térdé. Adott ponton nem bírta tovább, és elvágódott. Valeca hallotta a puffanást, felénk fordult. Preotu' a földön hevert, én lábra huppantam. Mindkettőnket küzdőállásba parancsolt, s mivel azt hitte, én vittem a hátamon a haveromat, villámgyorsan gyomorszájon vágott. Korábban elmagyarázta nekünk a karatéütés elvét, hogy az egész lényegében energiakérdés, és hogy a romboló energia úgy terjed szét a testben, mint amikor kavicsot dobunk a tóba. Nekem pedig abban a pillanatban saját bőrömön adatott meg éreznem ezt. Gyomorból indult az a valami, aztán sebesen előzönlött mindent, egészen az agyamig hatolóan, mintha valami lepel borítaná be. Mintha másik világon lennék, éreztem, ahogyan Preotu' átdugja fejét a lábaim között, vállára vesz, és folytatja a menetelést küzdőállásban. Menetelés küzdőállásban, emberrel a hátán. Úgy rémlik, nyögtem, közben hallottam, mintha nagyon távolról, a sensei hangját: „Pofa be, mert kapsz még!” Aztán: „Mi van, mondtam én, hogy cseréljete? Folytassátok, ahogy voltatok!” Éreztem, ahogy leengednek a földre, megfeszítet akarattal a hátamra vettem Bogdant, és így mentem tovább. Superman voltam, amint magasba emeli Florida dicsőségét, az elektromosság szobra a Vidraru gyűjtőtónál...

A tudást, amelyet a fél év intenzív karatéedzés során szereztem (heti négy edzéssel), soha nem használtam semmire aztán, mert nem volt alkalmam bevinni a mindennapokba. A felnőttek már nem verekszenek. Illetve amikor mégis, mint ahogyan én apuval abban a kínos jelenetben, nem bonyolódnak bele ilyen finomságokba.

Szonda Szabolcs fordítása

CEZAR PAUL-BĂDESCU (Bukarest, 1968) – író, szerkesztő, publicista, forgatókönyvíró. 1995-ben következik be debütje, a *Tablou de familie* (Családi kép, Leka Brâncuș Kiadó) című többszerzős kötetben. Egyéni munkái: *Tinerețile lui Daniel Abagiu* (Daniel Abagiu ifjú évei, Polirom Kiadó, Jászvásárhely / Iași, 2004, 2012 – olasz, spanyol és bolgár fordításban is olvasható), *Luminița, mon amour* (Polirom, 2006, 2017 – megfilmesítve, *Ana, mon amour* címmel, Călin Peter Netzer rendezésében), *Umbre pe ecranul tranziției* (Árnyak az átmenet képernyőjén, Humanitas Kiadó, Bukarest, 2013). Jelen írás a szerző *Tinerețile lui Daniel Abagiu* (Daniel Abagiu ifjú évei) című regényéből való. (Polirom Kiadó, Jászvásárhely / Iași, 2012).